

Sygn. akt III UK 230/14

POSTANOWIENIE

Dnia 6 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania M. L.
od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Oddziału Regionalnego w [...]
o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 maja 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 17 lipca 2014 r., sygn. akt III AUz [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 17 lipca 2014 r. Sąd Apelacyjny w [...]- w sprawie z wniosku M.L. przeciwko Prezesowi KRUS- Oddziałowi Regionalnemu w [...] o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników – oddalił zażalenie wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w R. z dnia 2 czerwca 2014 r., którym Sąd Okręgowy odrzucił odwołanie M. L. od decyzji Prezesa [...] z dnia 12 listopada 2013 r., stwierdzającej ustanie podlegania przez wnioskodawcę ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie od 12 listopada 2013 r.

Powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego wnioskodawca zaskarżył skargą kasacyjną. Skargę oparto na drugiej podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) wskazano na przyczynę przyjęcia skargi do rozpoznania określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. W ocenie autorki skargi, skarga kasacyjna jest „oczywiście uzasadniona, skoro Sąd II instancji rażąco naruszył przepisy postępowania, tj. art. 232 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. tj. nie skorzystał z przyznanej przepisami prawa możliwości dopuszczenia z urzędu dowodów ponad te wskazane przez wnioskodawcę, co biorąc pod uwagę brak profesjonalnej reprezentacji wnioskodawcy i jego nieporadność w formułowaniu wniosków i zarzutów, umożliwiłoby rzetelne poczynienie ustaleń faktycznych w przedmiotowej sprawie, a zgromadzone w przedmiotowej sprawie dowody przedstawione przez wnioskodawcę ocenił uchybiając zasadom logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego poprzez przyjęcie, że zaświadczenie lekarskie o przewlekłej chorobie matki pochodzące z okresu późniejszego niż ten właściwy do skutecznego wniesienia odwołania, w żaden sposób nie prowadzi to wniosku, iż ta przyczyna, na którą powołuje się wnioskodawca, mogła zaistnieć w okresie właściwym do skutecznego wniesienia przez wnioskodawcę odwołania i tym samym być podstawą do uchybienia przez wnioskodawcę terminowi do wniesienia odwołania. Ponadto jest ona oczywiście uzasadniona skoro doszło do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c., gdyż sposób sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego postanowienia niezawierającego chociażby rzetelnego przytoczenia zarzutów sformułowanych przez wnioskodawcę i ustosunkowania się do nich jest wadliwy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących

poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał „oczywistą zasadność” jego skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca

2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13 – Lex nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Z podstawy faktycznej zaskarżonego rozpatrywaną skargą kasacyjną postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...] wynika, że zaskarżona decyzja Prezesa [...] z dnia 12 listopada 2013 r. została doręczona wnioskodawcy 13 listopada 2013 r. Odwołanie od tej decyzji wnioskodawca złożył do Sądu Okręgowego za pośrednictwem KRUS 30 kwietnia 2014 r. W odwołaniu został zawarty wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia odwołania, w którym wnioskodawca podał, że nie zachował terminu do wniesienia odwołania z uwagi na konieczność zajmowania się chorą matką, a także z powodu zwolnienia lekarskiego, na którym przebywał po urazie głowy. Dla udowodnienia przytoczonych okoliczności wnioskodawca przedstawił zwolnienia lekarskie na okres od 20 grudnia 2013 r. do 31 marca 2014 r. oraz – w postępowaniu zażaleniowym – zaświadczenie lekarskie z dnia 11 czerwca 2014 r. stwierdzające, że Z. L. ze względu na stan zdrowia wymaga stałej opieki osoby drugiej. Sąd ustalił ponadto, że termin do wniesienia odwołania upływał 13 grudnia 2013 r.

Powyższe ustalenia – z uwzględnieniem twierdzeń wnioskodawcy – stanowiły punkt odniesienia do oceny przez Sąd, czy uchybienie terminu do wniesienia odwołania nie było nadmierne i nastąpiło z przyczyn niezależnych od

odwołującego się – art. 477⁹ § 3 k.p.c. Sąd drugiej instancji uznał, że wnioskodawca znacząco przekroczył termin do złożenia odwołania z przyczyn przez siebie zawinionych, świadczących o braku staranności w prowadzeniu własnych spraw. Sąd drugiej instancji uwzględnił w swojej ocenie to, że przedłożone przez wnioskodawcę zwolnienia lekarskie wskazują, że niezdolny do pracy stał się 20 grudnia 2013 r., to jest w dacie kiedy upłynął już termin do wniesienia odwołania (termin ten upłynął w dniu 13 grudnia 2013 r.). W konsekwencji – w ocenie Sądu drugiej instancji – Sąd pierwszej instancji prawidłowo odrzucił odwołanie na podstawie art. 477⁹ § 3 k.p.c.; tym bardziej, że wniosek o przywrócenia terminu nie wskazywał na żadne okoliczności, które należałoby uznać za przyczynę spóźnienia niezależną od wnioskodawcy. Sąd drugiej instancji podzielił także stanowisko Sądu pierwszej instancji, że wnioskodawca nie wykazał w sposób wiarygodny, że choroba matki uniemożliwiła mu zachowanie terminu do wniesienia odwołania od przedmiotowej decyzji Prezesa KRUS w terminie. Oceny tej nie zmienia – zdaniem Sądu Apelacyjnego – przedstawione przy zażaleniu zaświadczenie lekarskie z 11 czerwca 2014 r. stwierdzające, że Z. L. ze względu na stan zdrowia wymaga stałej opieki osoby drugiej. Po pierwsze zaświadczenie to potwierdza stan zdrowia matki wnioskodawcy na dzień 11 czerwca 2014 r., a po drugie – jak to podkreślił Sąd drugiej instancji – konieczność sprawowania opieki nie przeszkodziła wnioskodawcy w podjęciu działań (jakkolwiek ze znacznym opóźnieniem) zmierzających ostatecznie do podważenia prawomocnej już decyzji organu rentowego. Według Sądu drugiej instancji zespół powyżej przedstawionych okoliczności prowadzi do wniosku, że wnioskodawca znacząco przekroczył termin do złożenia odwołania z przyczyn przez siebie zawinionych, świadczących o braku staranności w prowadzeniu własnych spraw.

Temu – przedstawionemu wyżej – stanowisku zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...] autorka rozpatrywanej skargi kasacyjnej przeciwstawia twierdzenie o oczywistej zasadności jej skargi kasacyjnej z uwagi na „rażące” naruszenie wskazanych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przepisów postępowania. Brakuje w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przekonującej argumentacji, którą autorka skargi

wykazałaby oczywistą zasadność jej skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zgodnie z art. 232 k.p.c. sąd może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę; z uprawnienia tego sąd powinien korzystać jedynie w wyjątkowych przypadkach z uwagi na zasadę równego traktowania stron. Z tego powodu zarzut naruszenia art. 232 k.p.c. może zostać uwzględniony w szczególnie uzasadnionych przypadkach nieskorzystania przez sąd z tego uprawnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r., II PK 61/14 – Lex nr 1642877). W wyroku z dnia 16 lipca 2014 r., II PK 266/13 – Lex nr 1496286, Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, zgodnie z którym określona w art. 232 zdanie drugie k.p.c. możliwość dopuszczenia przez sąd dowodu niewskazanego przez stronę oznacza powinność dopuszczenia dowodu z urzędu w sytuacji, w której istnieją szczególnie uzasadnione przyczyny nakazujące jej podjęcie w celu prawidłowego wyjaśnienia sprawy. Okolicznością taką może być np. dążenie strony do obejścia prawa, podejrzenie wszczęcia fikcyjnego procesu, rażąca nieporadność strony działającej bez profesjonalnego pełnomocnika, ale także istnienie wysokiego prawdopodobieństwa zasadności dochodzonego roszczenia. Gdy uzyskanie wiadomości specjalnych zapewnia wyłącznie opinia biegłego, to także w braku odpowiedniej inicjatywy dowodowej samej strony, niedopuszczenie dowodu z takiej opinii stanowi naruszenie art. 232 zdanie drugie k.p.c., gdy przeprowadzenie przez sąd z urzędu takiego dowodu jest jedynym sposobem przeciwdziałania niebezpieczeństwu oczywiście nieprawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, podważającego funkcję procesu. Nawet fakt, że strona jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, w tej szczególnie uzasadnionej sytuacji nie powinien zwalniać sądu z dążenia do prawidłowego wyjaśnienia sprawy.

Skarga kasacyjna nie przedstawia argumentacji – uwzględniającej przedstawione wyżej stanowisko judykatury w zakresie omawianej kwestii – argumentacji, którą autorka skargi wykazałaby „wyjątkowość sytuacji”, w której ewentualne nieskorzystanie przez Sąd z regulacji określonej w art. 232 zdanie drugie k.p.c. świadczyłoby o oczywistej zasadności rozpatrywanej skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej związane z „rażącym” naruszeniem przepisu art. 233 § 1 k.p.c. są bezpodstawne, jeżeli się zwróci uwagę na to, że w przepisie art. 233 § 1 k.p.c. zostały uregulowane zasady oceny dowodów; w konsekwencji nie może on stanowić uzasadnionej podstawy skargi kasacyjnej – art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2014 r., I PK 309/13 – Lex nr 1494015). W postępowaniu kasacyjnym została wyłączona możliwość kontrolowania przez Sąd Najwyższy prawidłowości zarówno ustaleń faktycznych, jak i oceny dowodów. Wskazuje na to wprost art. 398³ § 3 k.p.c., a w art. 398¹³ § 2 k.p.c. przewidziane zostało, że Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Pomimo niepodania w art. 398³ § 3 k.p.c. przepisów postępowania, z którymi łączony jest zakaz włączania ich do podstawy skargi kasacyjnej, ugruntowane zostało w orzecznictwie zapatrywanie, że dotyczy on przepisów obejmujących reguły związane z ustaleniem stanu faktycznego i oceną dowodów, zawarte między innymi w art. 233 § 1 k.p.c. Zarzuty kierowane do powołanego wyżej przepisu art. 233 § 1 k.p.c. zmierzają wprost do podważenia stanu faktycznego ustalonego przez sąd drugiej instancji i będącego podstawą faktyczną rozstrzygnięcia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r., III CSK 74/12 - niepubl.). W przepisie art. 233 § 1 k.p.c. zostały uregulowane zasady oceny dowodów; w konsekwencji nie może on stanowić uzasadnionej podstawy skargi kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Nie ma również przekonującej argumentacji na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z uwagi na „rażące” naruszenie przepisów art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 361 k.p.c. Trzeba zauważyć, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. tylko w wyjątkowych przypadkach stanowi uzasadnioną podstawę skargi kasacyjnej. Jak każdy zarzut naruszenia przepisu postępowania, dla swojej skuteczności wymaga wykazania istotnego wpływu zarzucanego uchybienia na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). W art. 328 § 2 k.p.c. uregulowana została konieczna zawartość uzasadnienia wyroku. Uzasadnienie jest sporządzane po rozstrzygnięciu sprawy, stąd z reguły wady uzasadnienia nie mogą mieć wpływu na jej wynik. W orzecznictwie Sądu

Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić uzasadnioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wówczas, gdy mankamenty uzasadnienia uniemożliwiają dokonanie kontroli kasacyjnej zaskarżonego orzeczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 24 sierpnia 2010 r., I UK 76/10, LEX 653655; z 9 września 2010 r., I CSK 679/09, LEX 622199 i z 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX 737366). Uzasadnienie zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...] odpowiada wymogom określonym w przepisie art. 328 § 2 k.p.c. tak w zakresie wskazania podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia, jak i w zakresie wyjaśnienia jego podstawy prawnej z przytoczeniem przepisów prawa przedstawionych w jego uzasadnieniu.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.